

YMPÄRISTÖRAKENTAMISTA BARCELONASSA

Yrjö Rossi, arkkitehti Safa
Arkkitehtityöhuone Artto Palo Rossi Tikka Oy

Artikkelin valokuvat: Yrjö Rossi

1
Antonio Gaudí'n Sagrada Familia kirkko vs. Mojo – Jean Nouvelin juuri valmistunut Torre Agbar Sagrada Familian tornista nähtynä.

Barcelona on miellyttävä poikkeus maailman metropolien joukossa: harvaa miljoonakaupunkia markkinoidaan arkkitehdin nimellä: "Barcelona – the city of Gaudí". Epätodennäköinen vastine suomeksi olisi "Helsinki – Engelin valkea tytär". Arkkitehti Antonio Gaudí (1852-1926) on kuitenkin luonnollinen valinta Katalonian maakunnan pääkaupungin Barcelonan symboliksi.

Katalaanien, heidän kielensä katalanin ja yleisespanjalaisen keskushallinnon välisen köydenvedon näyttämönä Barcelona on ollut jo satoja vuosia, mutta vasta teollinen vallankumous 1800-luvulla loi kansallishenkisiä suurkaupunki-haaveita vastaavan kasvupotentiaalin.

Vuonna 1860 keskushallinto hyväksyi arkkitehti Ildefons Cerdà'n ruutukaavan vanhat keskiaikaiset kaupunkimuurit ylittävän kasvuhankkeen eli "Eixamplen" pohjaksi. Kaavan perusyksiköstä: viistikulmaisesta "Cerdà"-korttelista tuli myöhemmin koko Barcelonan urbanismin symboli.

Seuraava etappi Barcelonan ja Katalonian saattamisessa maailmankartalle oli vuoden 1888 Maail-

mannäyttely, tyypillisesti rakennettuna Espanjan Kuningas Felipe V:n vanhan linnoituksen, Ciutadellan päälle.

MODERNISTA

Näinä nousevan teollisen porvariston vuosina alkoi hahmottua katalonialainen esteettinen suuntaus: "Modernista", jonka yhdeksi johtohahmoksi Gaudí nousi. Modernista oli sukua samanaikaisille suuntauksille muualla euroopassa (Arts and Crafts, Art Nouveau, Jugend), mutta Barcelonassa oli käyttövoimana tarve katalaanien erityisyyden korostamiseen. Oli olemassa sosiaalinen tilaus omaleimaiselle, "poikkeavalle" taiteelle.

Tähän pyrittiin kulttuurisen kosmopoliittisuuden ja kukoistavan paikallisen käsityöläisperinteen ennakkoluulottomalla yhdistelmällä. Uuskeskiaikaisuus, mystinen ja myyttinen symbolismi sekä orgaaninen ekspressionismi ovat kaikki tuttuja teemoja myös Suomen jugendista.

Muodonannon plastisuus ja rakenteellinen ennakkoluulottomuus ylsi kuitenkin Barcelonassa ja erityisesti Gaudí:n töissä hämmästyttäviin, lähes surrealistisiin vaikutelmiin.

2

3

2
Gaudí:n suunnittelemaa betonista jalkakäytäväläpääteistä, joka on edelleen tuotannossa.

3
Passei de Gràcia katu – "Modernista"-tyyliä vuodelta 1906. Gaudí:n betoniläpääteistä ja Pere Falqués'in kadunkalusteita.

4

6

5

4,8
Park Diagonal Mar. Miralles:n ja Benedetta Taglibue:n suunnittelema puisto Barcelonassa valmistui 2001.

5
Miralles:n suunnittelema kadunkaluste sekä betonikiveyslaatta Park Diagonal Mar:ssa.

6
Miralles:n suunnitteleman kadunkalusteen hienostunutta betonipintaa.

7
Muistumia Gaudí:n arkkitehtuurista Park Diagonal Mar:ssa.

7

8

9

10

11

9

Enric Miralles:n tunnetuimpia töitä on yhdessä Carme Pinos:n kanssa suunniteltu Barcelonan lähistöllä sijaitseva Igualdan hautausmaa, joka valmistui vuonna 1991.

10, 11

Yksityiskohta Igualdan hautausmaan hautapaikoista ja hautausmaan portaista.

Idea suurista kansainvälisistä tapahtumista kaupunkikehityksen moottorina oli jälleen käytössä vuoden 1929 maailmannäyttelyssä, jossa Mies van der Rohe Saksan paviljonki toi kansainvälisen modernismin lupauksia paikalliseen tietoisuuteen. Espanja ajautui kuitenkin sisällissotaan, ja Katalonia ehti vuonna 1936 hetken kokeilla isenäisyyttäkin ennen kuin Barcelona viimeisenä tasavaltalaisten kaupunkina joutui kenraali Francon joukkojen halluun vuonna 1939. Franco kuoli vasta 1975, mutta jo vuotta myöhemmin hyväksyttiin kaupungin jälleerakentamiseen ja oman katalonialaisen identiteetin palauttamiseen tähtäävä yleissuunnitelma: "General metropolitan Plan".

OLYMPIALAISET 1992

Barcelonan varsinainen uusi tuleminen maailman tietoisuuteen kulminoitui vuoden 1992 Olympialaisiin. 1980-luvun puolivälissä käynnistettiin valtavat infrastruktuuri-investoinnit mm. kehätieverkon ja olympialaisten suorituspaikkojen rakentamiseksi. Kaupunkien julkiset tilat uudistettiin nuorille arkkitehteille suunnattujen kilpailujen ja toimeksiantojen tuloksena. Kansainvälisiä arkkitehtikuulusuusia kutsuttiin keskeisiä julkisia rakennushankkeita toteuttamaan.

Keskeiset teemat olivat samat kuin 100 vuotta sitten "Modernista"-suuntauksessa: kosmopoliittisuus, ennakkoluulottomuus sekä samalla paikallisen erityislaadun ja paikan hengen korostaminen. Gaudí:n työt ja erityisesti keskeneräinen Sagrada Família katedraali nostettiin Barcelonalaisuuden synonyymeiksi. Gaudí:lle löytyi tavallaan jopa seuraaja: Barcelonalainen arkkitehti *Enric Miralles* (1955-2000) haki omalla muotokielellään uutta tulkintaa katalonialaisuudesta.

12

13

14

12

Barcelonan uudet kasvitieteelliset puutarhat valmistuivat 2001. Arkkitehdit *Carlos Ferrater, Josep Lluís Canosa ja Beth Figueras*. Betonibrutaalisti Carlos Ferrater on yksi kaupungin uusia arkkitehtitähhtiä.

13, 14

Kasvitieteellisen puutarhan sisäänkäynti. Paikallavaletut kävelyalueet on toteutettu ilman betoniraidoitusta.

15
Park dels Colors. *Miralles'in ja Benedetta Tagliabue:n* suunnittelema vuonna 2001 valmistunut puisto Mollet del Vallès:issa

KOHTI UUTTA

Olympialaisten jälkeen seurasi luonnollisesti hengähdystauko, mutta viime vuosina tuttu resepti on jälleen otettu käyttöön ja Barcelonan profiilia on terävöitetty edelleen pääasiassa kantakaupungin ("Eixample") laita-alueiden näyttäville kehityshankkeilla sekä tietysti kansainvälisten tähtiarkkitehtien suunnittelemissa huomiorekennuksilla. Esimerkiksi kaupungin vanha kohokohta: Gaudí:n orgaanisen goottilainen Sagrada Familia on saanut vastaparin *Jean Nouvelin* suunnittelema orgaanisen maskuliinisesta Torre Agbar -tornista.

Nähtäväksi jää, tarttuvatko katalonialaiset erikoislaadun etsinnässään tämänhetkessä arkkitehtuurissa ja viimeisimmässä Venetsian Biennaalissa esillä olleisiin amorfisiin teemoihin, vai vieläkö Gaudí:lle löytyy seuraaja paikallisesta maaperästä.

16

17

16
Cosmo Caixa, Barcelonan uusi tiedemuseo. Arkkitehdit *Esteve ja Robert Terradas* 2004. Piha ja pihaan liittyvät aulatilat on päällystetty kohteeseen erikseen suunnitelluilla, erehdyttävästi puulaudoitusta imitoivilla betonielementeillä.

17
Cosmo Caixa, Barcelonan uusi tiedemuseo. Yksityiskohta betonisesta pihakiveyksestä.

18
Betonista valmistettuja istuimia rantaterassilla.

ENVIRONMENTAL BUILDING IN BARCELONA

Barcelona is a pleasant exception among the metropolises of the world: not many cities with millions of inhabitants are marketed by the name of an architect. "Barcelona – the city of Gaudí". Antonio Gaudí (1852-1926) is a natural choice as the symbol of the capital of the Catalonia region, Barcelona.

In 1860 the central government approved the grid plan of architect Ildefons Cerdà to be used as the basis of the new development project, the "Eixample", to expand the city beyond the medieval town walls. The basic unit of the plan: the pentangular "Cerdà" town block later became the symbol of urbanism for the entire city of Barcelona.

The next milestone in introducing Barcelona and Catalonia onto the map of the world was the World Exhibition in 1888.

The aesthetic trend of Catalonia started to take shape in these first years of the industrial bourgeoisie. One of the leading figures of this trend, "Modernista", was Antonio Gaudí. Modernista was related to similar styles favoured in other parts of Europe (Arts and Crafts, Art Nouveau, Jugend), but in Barcelona the propulsive power was the need to emphasise the special character of the Catalans. The means selected to achieve this included a combination of cultural cosmopolitanism and flourishing local handicraft tradition. However, in Barcelona and particularly in Gaudí's works the plasticity of form-giving and the absence of structural prejudice created amazing, almost surrealist impressions.

The idea of major international events as the motive behind urban development was once again utilised in the 1929 World Exhibition. After Franco's death in 1976 a General Metropolitan Plan was approved for the rebuilding of the city and the restoration of its own Catalan identity.

The actual reintroduction of Barcelona to the international awareness was culminated in the Olympic Games of 1992. Massive investments in infrastructure, started in mid-1980s, included the construction of a network of ring roads and the venues for the Games. Public buildings were also renovated.

The central themes were the same as 100 years earlier in the "Modernista" trend: cosmopolitanism, absence of prejudice and emphasising the spirit of the area. In a way, a successor of Gaudí was found in the Barcelona architect Enric Miralles (1955-2000).

A breathing break was naturally needed after the Olympic Games. In the recent years the old recipe has been revived and the sharpening of Barcelona's profile

continues. The main development projects focus on the outskirts of the city centre ("Eixample") and, of course, on attention-seeking buildings designed by international star architects. For example, the old highlight building of the city, the organically Gothic Sagrada Família by Gaudí now has its counterpart in Jean Nouvel's organically masculine Torre Agbar Tower.

19
Sagrada Família kirkon betonielementit taipuvat Gaudí:n vuonna 1884 aloittamalla työmaalla.

20
Yksityiskohta Sagrada Familian yhdestä sisäänkäynneistä.

21
Toyo Iton suunnittelemaa puiston istuskelu- ja muurielementtejä viimeistellään paikallisella betonista ja cortenteräksestä valmistettuihin kaupunkikalusteisiin erikoistuneella tehtaalla.

22
Gaudívaikutteisen puistonpenkin sensuaalisuutta tavoittelevaa betonipintaa.

19

20

21

22

